

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни (для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини»
освітньої програми «Дипломатія та врегулювання конфліктів»

Електронний ресурс

Рецензенти:

Б. М. Боднарюк – доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича;

Ю. П. Волосник – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Східної Європи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 9 від 25 червня 2026 року)*

- Г 54 **Глобальна безпека та міжнародні конфлікти : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» освітньої програми «Дипломатія та врегулювання конфліктів» [Електронний ресурс] / укладач С. І. Лиман. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 41 с.)**

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни розроблено для студентів факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу за спеціальністю «Міжнародні відносини». Видання містить програму, інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять, завдання для самостійної роботи, перелік екзаменаційних питань тощо. Матеріали навчально-методичного комплексу мають допомогти студентам під час вивчення концептуальних засад глобальної безпеки, причин виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів постбіполярної системи міжнародних відносин, ролі в цих процесах держав, міжнародних, урядових і неурядових організацій у контексті забезпечення міжнародної та національної безпеки.

УДК 327.5(072/073)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2026
© Лиман С. І., уклад., 2026

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план курсу	6
2. Програма навчальної дисципліни	8
3. Лекція як вид навчальних занять	11
4. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять	12
5. Завдання для самостійної роботи	21
6. Методи навчання	22
7. Методи контролю	23
8. Схема нарахування балів. Критерії оцінювання	23
9. Перелік екзаменаційних питань	26
10. Рекомендована література	29
11. Основні терміни та поняття	34

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» є професійно орієнтованою складовою освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня магістр спеціальності СЗ «Міжнародні відносини».

Мета викладання навчальної дисципліни – вивчення студентами концептуальних засад глобальної безпеки, причин виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів постбіполярної системи міжнародних відносин, ролі в цих процесах держав, міжнародних, урядових і неурядових організацій у контексті забезпечення міжнародної та національної безпеки.

Основні завдання вивчення дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти»: розуміння ролі, місця і функцій конфліктів у країнах світу в сучасній системі міжнародних відносин; вивчення проблем міжнародної та національної безпеки, міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів, підходів, способів та механізмів забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав; визначати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові й інші ризики у сфері міжнародних відносин.

Кількість кредитів - 4

Загальна кількість годин - 120

Характеристика навчальної дисципліни	
Обо'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
16 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
88 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	

Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна :

– формування наступних загальних компетентностей Передбачені

Стандартом вищої освіти МОН України

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Передбачені робочою групою:

ЗК10. Здатність шукати компроміси, поважати обґрунтовані погляди інших та досягати взаємоприйнятних рішень

– формування наступних фахових компетентностей Передбачені

Стандартом вищої освіти МОН України:

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.

СК7. Здатність здійснювати прикладні аналітичні дослідження проблем міжнародних відносин та світової політики, суспільних комунікацій, регіональних студій, професійно готувати аналітичні матеріали та довідки.

СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

Додаткові компетентності, передбачені робочою групою:

СК11. Здатність критично осмислювати та аналізувати глобальні, регіональні та локальні безпекові виклики у військово-політичному, соціально-економічному та гуманітарному вимірах.

СК12. Здатність визначати причини, види, динаміку та наслідки конфліктів, дипломатичні інструменти їх вирішення.

Формування наступних м'яких навичок (soft skills):

- Креативність;
- Командний інтелект;
- Системність та швидкість мислення;
- Медіаграмотність та інформаційна гігієна.

Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Загальні програмні результати навчання за спеціальністю

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

РН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.

РН3. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.

РН4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

РН7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.

РН12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Результати навчання, передбачені робочою групою:

РН 15. Аналізувати та керувати конфліктами в міжнародному, регіональному, урядовому чи неурядовому контексті. Розвивати передові навички орієнтування в складній динаміці конфлікту та впроваджувати ефективні стратегії розбудови миру.

РН 16. Застосовувати сучасні теорії та практичні процеси вирішення та трансформації конфлікту – включаючи переговори, посередництво та розбудову миру.

РН 17. Професійно відстоювати інтереси України у різних сферах міжнародних відносин та міжнародного співробітництва.

Пререквізити:

Не потребує

Згідно з підпунктом 1.2.26 «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (https://karazin.ua/storage/documents/250_MАарсHhOxiyUEjXD4RNmBZk08.pdf) «Навчально-методичний комплекс дисципліни – це сукупність нормативних та інших навчально-методичних матеріалів в паперовій та/або електронній формах, необхідних і достатніх для ефективного виконання здобувачами вищої освіти робочої програми навчальної дисципліни, передбаченої освітньою програмою підготовки здобувачів вищої освіти відповідного рівня вищої освіти». Тобто НМКД повинен забезпечити всі основні етапи педагогічного процесу – повідомлення навчальної інформації і її сприйняття, закріплення й удосконалення знань, умінь і навичок, їх застосування й контролю, та основних функцій освітнього процесу – освітньої, виховної та розвиваючої. НМК розробляються для всіх навчальних дисциплін відповідно до навчального плану.

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>) зазначається, що основними функціями НМКД є загальні функції навчальних видань, що визначені в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників: комунікативна, інформаційна, терміноорганізуюча (глосарієва), розвиваюча, пізнавальна, виховна, організаційна, систематизуюча. Найважливішими функціями НМКД є, безперечно, організаційна та систематизуюча.

1.ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог	у тому числі				
		л	п	ла б.	інд.	с. р.	о	л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Вступ. Вступ. Концептуальні аспекти безпеки	11	2	2			7						
Тема 2. Загальна характеристика системи глобальної безпеки	11	2	2			7						
Тема 3. Концепції зовнішньої політики провідних країн світу в першій чверті ХХІ ст.	9	2				7						

Тема 4. Глобальні проблеми сучасного світу	9	2				7						
Тема 5. Проблема ядерної безпеки у сучасному світі	9	2				7						
Тема 6. Сепаратизм як чинник дестабілізації міжнародно політичного становища держави	11	2	2			7						
Тема 7. Безпековий вимір в сучасних міграційних процесах	11	2	2			7						
Тема 8. Діяльність міжнародної злочинності як виклик національній і глобальній безпеці	9	2				7						
Тема 9. Правове забезпечення міжнародної безпеки. Принципи і сфера дії міжнародного гуманітарного права	10		2			8						
Тема 10. Специфіка міжнародних конфліктів 1990-х років	10		2			8						
Тема 11. Міжнародні конфлікти першої чверті ХХІ ст.	10		2			8						
Тема 12. Війна РФ проти України як виклик глобальній безпеці та сучасному світовому порядку	10		2			8						
Усього годин	120	16	16			88						

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ. Концептуальні аспекти безпеки

Предмет, мета і завдання курсу. Характеристика ключових термінів. Сутність феномену «небезпека». Форми прояву небезпеки. Зовнішня небезпека. Внутрішня небезпека. Сутність феномену «безпека». Поняття безпеки в історичній думці нового та новітнього часу. Основа сучасних уявлень про безпеку. Визначальні фактори, які справляють вплив на безпечний розвиток соціальної системи.

Тема 2. Загальна характеристика системи глобальної безпеки

Сутність і поняття «національна безпека». Сутність і поняття «міжнародна безпека» та «глобальна безпека». Головні виклики сучасній глобальній безпеці. Конфлікт цінностей та загострення у світі боротьби за ресурси. Маргіналізація країн та ерозія державності. Неконтрольоване поширення зброї масового ураження. Міжнародний тероризм та глобалізація криміналу. Неконтрольована міграція. Виклики інформаційній безпеці та інформаційна влада. Глобальна криза демократії та культурної ідентичності.

Тема 3. Концепції зовнішньої політики провідних країн світу на початку XXI ст.

Провідні країни постбіполярної системи міжнародних відносин. Причини корегування або змін їх зовнішньополітичних доктрин. Зовнішньополітичні доктрини США. Політика США щодо незалежної України. Зовнішньополітичний курс КНР. Причини загострення американсько-китайських відносин. Зовнішньополітичний курс Великої Британії. Велика Британія та Співдружність націй. Зовнішньополітичні доктрини ФРН. Зовнішньополітичні пріоритети Франції. Місце ФРН та Франції у Європейському Союзі. Зовнішньополітичний курс сучасної Японії.

Тема 4. Глобальні проблеми сучасного світу

Поняття «глобальні проблеми сучасності». Трактовки В. Вернадського, А. Печчеї, М. Ф. Реймерса, Й. Галтунга, А. Воднара. Історичні причини виникнення головних проблем сучасного світу. Класифікація глобальних проблем сучасності: соціально-економічні, політичні, екологічні, енергетичні, демографічні тощо. Людська діяльність як основа появи загальнопланетарних проблем. Особливості сучасної суспільної свідомості. «Суспільство споживання». Глобальні проблеми сучасності як реальна загроза людському буттю. Причини нерівномірності соціально-економічного розвитку країн і регіонів світу. Глобальне протиріччя у світі між багатою Північчю і бідним Півднем. Шляхи подолання економічної відсталості країн. Бідність як сприятливе середовище формування кримінального свідомості, ідей релігійного фундаменталізму, націоналізму, правого і лівого політичного екстремізму.

Тема 5. Проблема ядерної безпеки у сучасному світі

Історичний аспект ядерного чинника у міжнародних відносинах. Країни «ядерного клубу». Сучасна ядерна зброя провідних країн: кількісні та якісні показники. Можливості застосування ядерної зброї у сучасних війнах. Ядерна зброя як чинник міждержавних відносин у Південній Азії. Проблема ядерної безпеки на Корейському півострові. Ядерна програма Ірану. Проблематика роззброєння у сучасній міжнародній політиці. Концепція миру через роззброєння. Ядерна

проблема і американо-українські відносини у 1992-1993 роках. Ядерне роззброєння України. Україна і проблема ядерної безпеки у сучасному світі.

Тема 6. Сепаратизм як чинник дестабілізації міжнародно-політичного становища держави

Теорія та практика сепаратизму. Причини, умови виникнення та види сепаратизму. Сепаратизм як форма соціального та політичного протистояння у сучасному світі. Етнічна, конфесійна, культурна, економічна неоднорідність населення та специфіка розміщення на території держави як основа причин сепаратизму. Регіоналізм, автономізм, сепаратизм: спільне та відмінне. Типологія сепаратистських рухів. Важливість зовнішнього чинника у дестабілізації внутрішньополітичного та міжнародно-політичного становища держави на міжнародній арені. Поширення форм зовнішнього контролю над сепаратистськими рухами, Еволюція сепаратизму у країнах Європи. Проблема регіонального сепаратизму у контексті європейської інтеграції. Сучасні прояви сепаратизму в Америці. Специфіка сепаратизму у країнах Азії та Афртки. Проблема сепаратизму як загроза міжнародному миру та стабільності. Шляхи протидії сепаратизму з боку міжнародних організацій.

Тема 7. Безпековий вимір в сучасних міграційних процесах

Причини міграції. Феномен міграції як явище відкритої системи суспільства. Статус біженців: міжнародно-правові гарантії. Внутрішньо переміщені особи: глобалізаційні виклики. Основні принципи формування міграційної політики у сучасному світі. Міграційна політика країн ЄС. Формування спільної міграційної політики Європейського Союзу. Нелегальна міграція. Міграційна політика незалежної України. Безпековий вимір в сучасних міграційних процесах. Сутність термінів «національні меншини», «етнічні меншини», «корінні народи». Причини виникнення та типологія національних меншин.. Асиміляція, мультикультуралізм та інші спроби вирішення проблеми національних меншин. Етнополітичні конфлікти у сучасному світі та їх вплив на зовнішню політику провідних країн світу. Міжнародно-правова база захисту прав національних меншин. Вплив питання прав національних меншин на сучасні міжнародні відносини.

Тема 8. Діяльність міжнародної злочинності як виклик національній і глобальній безпеці

Міжнародна організована злочинність до кінця ХХ ст. Сучасна організована злочинність: визначення та напрямки міжнародної діяльності в епоху глобалізації. Транснаціональні злочинні організації. Обсяги грошових оборотів транснаціональних злочинних організацій та їхні політичні проекти на національному, регіональному, глобальному рівнях. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Європи.

Організована злочинність в США. Роль бутлегерства в становленні організованої злочинності США. Представники організованої злочинності США у виконавчих та законодавчих органах країни й міжнародних організаціях. Міжнародна діяльність організованої злочинності Латинської Америки. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Азії. Японська якудза. Китайські тріади. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Африки

Тема 9. Правове забезпечення міжнародної безпеки. Принципи і сфера дії міжнародного гуманітарного права

Поняття та предмет регулювання міжнародного гуманітарного права як галузі міжнародного права. Джерела міжнародного гуманітарного права. Головні принципи міжнародного гуманітарного права. Категорії учасників та неучасників збройних конфліктів. Військові та цивільні об'єкти. Заборонені методи і засоби ведення війни.

Тема 10. Специфіка міжнародних конфліктів 1990-х років

Проблема конфлікту в міжнародних відносинах. Суб'єкти міжнародного конфлікту. Класифікації конфліктів. Специфіка нових регіональних конфліктів. Трансформація міжнародної системи після завершення «холодної війни». Вплив розпаду СРСР на виникнення нових конфліктів. Розпад Югославії та Балканські війни як приклад регіональних конфліктів. «Заморожені конфлікти» на пострадянському просторі. Етнополітичні та міжнаціональні конфлікти: причини та особливості. Гуманітарні кризи та явища геноциду (Руанда, Боснія). Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів (ООН, НАТО, ОБСЄ). Миротворчі операції: механізми та проблеми ефективності. Посилення ролі США у системі міжнародних відносин 1990-х років. Основні підсумки та уроки міжнародних конфліктів 1990-х років

Тема 11. Міжнародні конфлікти першої чверті XXI ст.

Нові тенденції розвитку міжнародних конфліктів у XXI столітті. Тероризм як глобальний фактор міжнародної нестабільності. Війни на Близькому Сході (Ірак, Сирія, Афганістан): причини та наслідки. Гібридні війни як новий тип конфліктів. Інформаційні війни та кіберзагрози у сучасних конфліктах. Роль недержавних акторів у міжнародних конфліктах. Трансформація ролі міжнародних організацій у XXI ст. Вплив глобалізації на характер і поширення конфліктів. Війна в Афганістані (2001–2021) Війна в Іраку (2003–2011 рр. з подальшою ескалацією. Війна в Афганістані (2001–2021). Громадянська війна в Сирії 2011-2024 рр. Конфлікт у Лівії. Єменський конфлікт. Нагірно-Карабаський конфлікт і вирішення проблеми територіальної цілісності Азербайджану.

Тема 12. Війна РФ проти України як виклик глобальній безпеці та сучасному світовому порядку

Розпад СРСР та етапи українсько-російських відносин. Правова база двосторонніх відносин. Вплив ситуації в Україні на зовнішньополітичне становище РФ. Революція гідності та початок збройних агресивних дій з боку РФ. Анексія Криму. Підтримка з боку РФ сепаратистських угруповань на Сході України. Антитерористична операція. Напад РФ на Україну 24 лютого 2022 р. та реакція міжнародного співтовариства. Провал планів країни агресора по захопленню території України. Визволення територій на Сході та Півдні України. Бойові дії в 2023–2026 рр. Курська наступальна операція ВСУ. Допомога Україні з боку демократичних держав та міжнародних організацій.

3. ЛЕКЦІЯ ЯК ВИД НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Згідно з підрозділом 4.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (<https://karazin.ua/storage/documents/250 МАарсНhOxiyUEjXD4RNmBZk08.pdf>)

4.2.1. Лекція – вид навчальних занять, призначений для викладення теоретичного матеріалу. Як правило, окрема лекція є елементом курсу лекцій, що охоплює основний теоретичний матеріал однієї або декількох тем навчальної дисципліни. Тематика лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.2.2. Лекції проводяться науково-педагогічними працівниками університету, як правило, професорами, доцентами та старшими викладачами, які мають наукові ступені або/та вчені звання, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними для читання лекцій.

4.2.3. Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до осіб, які навчаються.

Згідно з навчальним планом дисципліни «Дипломатія та вирішення збройних конфліктів» заплановано 8 тем, які вивчаються протягом 32 годин аудиторних занять (16 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття).

4.ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Вступ. Концептуальні аспекти безпеки	2
2	Тема 2. Загальна характеристика системи глобальної безпеки	2
3	Тема 6. Сепаратизм як чинник дестабілізації міжнародно-політичного становища держави	2

4.	Тема 7. Безпековий вимір в сучасних міграційних процесах	2
5	Тема 9. Правове забезпечення міжнародної безпеки. Принципи і сфера дії міжнародного гуманітарного права	2
6	Тема 10. Специфіка міжнародних конфліктів 1990-х років	2
7	Тема 11. Міжнародні конфлікти першої чверті ХХІ ст.	2
8	Тема 12. Війна РФ проти України як виклик глобальній безпеці та сучасному світовому порядку	2
	Разом	16

«Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» є професійно орієнтованою складовою освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня магістр спеціальності СЗ «Міжнародні відносини». Семінарські заняття покликані поглибити теоретичні та методологічні знання студентів з цієї дисципліни, сприяти формуванню ними практичних навичок щодо системи знань про основний зміст концептуальних засад глобальної безпеки, причин виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів постбіполярної системи міжнародних відносин, ролі в цих процесах держав, міжнародних, урядових і неурядових організацій у контексті забезпечення міжнародної та національної безпеки.

Згідно підрозділу 4.5. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна»

(https://karazin.ua/storage/documents/250_MApсHhOxiyUEjXD4RNmBZk08.pdf)

4.5.1. Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому науково-педагогічний працівник організує дискусію з попередньо визначених проблем.

4.5.2. Перелік тем семінарських занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.5.4. На кожному семінарському занятті науково-педагогічний працівник оцінює осіб, які навчаються (аудиторні письмові роботи, реферати, виступи, активність в дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо).

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>) зазначається, що семінарське заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організує дискусію за попередньо визначеними проблемами, до яких студенти готують тези виступів на підставі

індивідуально виконаних завдань (рефератів, есе, тощо), цей розділ має містити план семінарських занять, де зазначено тему, обсяг аудиторних годин за кожною темою та перелік питань, які підлягають розгляду; короткий теоретичний коментар до кожної теми, що допомагає студентів ознайомитися з сутністю питань, обговорюваних або досліджуваних на семінарському занятті, з посиланнями на додаткові науково-методичні матеріали, які дозволяють вивчити їх глибше.

Обов'язковим елементом цього розділу НМКД є визначення питань, що виносяться на обговорення та список літератури із зазначенням конкретних сторінок, необхідної для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до цього виду занять, а також тексти ситуацій для аналізу, умови завдань тощо, які розглядаються на семінарських практичних заняттях.

В процесі підготовки питань на семінарські заняття дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» студенти зобов'язані працювати з різноманітними джерелами інформації, допоміжною навчальною та науковою літературою, виявляти елементи самостійного наукового пошуку, намагатися створити об'єктивну картину політичної події. Студенти зобов'язані вміти аналізувати міжнародні відносини та зовнішню політику, розробляти стратегії зовнішньополітичної діяльності за результатами аналітичних досліджень і аналізу зарубіжного досвіду, використовуючи методи порівняльного аналізу.

Семінарське заняття 1. Вступ. Концептуальні аспекти безпеки

План семінару / Питання для обговорення

1. Мета та завдання курсу.
2. Сутність феноменів «небезпека» та «безпека»
3. Поняття безпеки в історичній думці нового та новітнього часу.
4. Основа сучасних уявлень про безпеку.

Література:

Біла книга 2021: Оборонна політика України. Київ, 2021. 124 с.

Безпека у глобальному світі / Константинов В.Ю., Мінгазутдінов І. О., Капітоненко М. Г., Галака С. П., Кривонос Р. А. *Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник* / кер. авт. колективу О. А. Коппель; за ред. Л. В. Губерського, В. А. Манжолі. Київ: «Київський університет», 2019. С. 389–468.

Доповідь Організації Об'єднаних Націй «Дослідження концепції безпеки» А / 40/553. Організація Об'єднаних Націй [сайт]. URL: <http://www.un.org/ru/ga/40/docs/40res.shtml> (дата доступу 22.10.2017).

Назарова А. І. Теоретичні питання забезпечення міжнародної безпеки. *Науковий журнал «Молодий науковець»*. 2014. № 4. С. 859–861.

Основи стратегії національної безпеки та оборони держави. / В. Г. Радецький, О. П. Дузь-Крятченко, В. М. Воробйов, В. П. Грищенко та ін. Київ: НУОУ, 2010. 592 с.

Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text

Семінарське заняття 2. Загальна характеристика системи глобальної безпеки

План семінару / Питання для обговорення

1. Сутність і поняття «національна безпека».
2. Сутність і поняття «міжнародна безпека» та «глобальна безпека».
3. Конфлікт цінностей та загострення у світі боротьби за ресурси.
4. Маргіналізація країн та ерозія державності.
5. Неконтрольоване поширення зброї масового ураження.
6. Міжнародний тероризм та глобалізація криміналу.
7. Неконтрольована міграція.
8. Виклики інформаційній безпеці та інформаційна влада.
9. Глобальна криза демократії та культурної ідентичності.

Література:

Алексанян А. А. Структура понять національної та міжнародної безпеки: загальні риси і розходження. *Право. Журнал Вищої школи економіки*. 2012. № 4. С. 126–133.

Біла книга 2021: Оборонна політика України. Київ, 2021. 124 с.

Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: вибр. наук. пр. Київ: НІСД, 2016. 527 с.

Вонсович О. С. Національна безпека України в умовах сучасних геополітичних змін. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(2). С. 18–24.

Глобальна та національна безпека: підручник / [В. І. Абрамов та ін.]; за заг. ред. Г. П. Ситника; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Громад. орг. «Акад. нац. безпеки». Київ: НАДУ, 2016. 781 с.

Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія. Київ: НІСД, 2010. 288 с.

Курас А. І. Національна безпека України: військово-політичні парадигми. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса*. 2014. Вип. 2. С. 230–240.

Ситник Г. П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій. Київ: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.

Семінарське заняття 3 (6). Сепаратизм як чинник дестабілізації міжнародно-політичного становища держави

План семінару / Питання для обговорення

1. Причини та умови виникнення сепаратизму.
2. Види сепаратизму.
3. Важливість зовнішнього чинника у дестабілізації внутрішньополітичного та міжнародно-політичного становища держави на міжнародній арені.
4. Еволюція сепаратизму у країнах Європи
5. Сучасні прояви сепаратизму в Америці.
6. Специфіка сепаратизму у країнах Азії та Африки.
7. Шляхи протидії сепаратизму з боку міжнародних організацій.

Література:

Далявська Т. П. Міжнародні технології врегулювання проблем невизнаних держав. *Наукові праці. Політологія*. Київ, 2013. Вип. 224. Т. 236. С. 76–81.

Дівак В. В. Сепаратизм як феномен сучасної політики. Київ: Логос, 2010. 223 с.

Коппель О. А., Пархомчук О. С. Релігійний фактор в світовій політиці. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. Київ, 2017. Вип. 46. С. 26–30.

Лисянський П. Л., Ястребова В. А. Специфіка сучасних проявів сепаратизму в світі. *Регіональні студії: науковий збірник*. Ужгород, 2023. Вип. 32. С. 115–122.

Рахмайлов В. В. Типологія та генеза сепаратизму в науковій літературі: до постановки проблеми. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2013. № 59–60. С. 303–310.

Ситник Г.П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій. Київ: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.

Цебенко О. Феномен сепаратизму у сучасних міжнародних відносинах. *Політичні науки*. 2017. Т. 3. №. 1. С. 55–59.

Семінарське заняття 4 (7). Безпековий вимір в сучасних міграційних процесах

План семінару / Питання для обговорення

1. Причини міграції. Феномен міграції як явище відкритої системи суспільства.
2. Статус біженців: міжнародно-правові гарантії. Внутрішньо переміщені особи: глобалізаційні виклики.
3. Основні принципи формування міграційної політики у сучасному світі.

4. Міграційна політика країн ЄС.
5. Нелегальна міграція.
6. Міграційна політика незалежної України.
7. Сутність термінів «національні меншини», «етнічні меншини», «корінні народи».
8. Асиміляція, мультикультуралізм та інші спроби вирішення проблеми національних меншин.
9. Етнополітичні конфлікти у сучасному світі та їх вплив на зовнішню політику провідних країн світу.

Література:

Вдовичин І. Я., Наумкіна С. М. Формування комплексної міграційної політики як умова забезпечення стабільності країн ЄС. *Політикус*. 2019. Вип. 2. С. 22–27.

Коцур В. В. Угорська національна меншина у поліетнічному просторі України ХХІ століття: мовний чинник. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2018. Серія Міжнародні відносини. Вип. 3. С. 45–52.

Лиман С. І., Ангеліс Є. О. Угорсько-румунські відносини та діяльність Венеціанської комісії у вирішенні проблем національних меншин Трансильванії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм»*. 2021. №13. С. 18–25.

Ляшенко О. Питання національних меншин у сучасних міждержавних відносинах України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2019. № 3–4 (99–100). Вип. 3–4 (99–100). С. 140–163.

Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри : (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика) : Енциклопедія / Упоряд. Ю. І. Римаренко; За ред. Ю. Римаренка. Київ: Довіра, 1998. 912 с.

Павлів-Самоїл Н. П. Міграція кінця ХХ – початку ХХІ століття: філософсько-правове дослідження: монографія. Львів: Сполом. 2020. 520 с.

Ровенчак О., Яворський М. Міжнародна міграція як виклик безпеці: особистісний, національний та глобальний виміри. *Політичний менеджмент*. 2013. №1–2. С. 212–226.

Романюк М. Д. Міграційні детермінанти національної безпеки України: теоретико-методологічні та практичні аспекти. *Демографія та соціальна економіка*. 2009. № 1. С. 50–60.

Ткаченко, Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин : навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 315 с.

Шиманська К. В. Тенденції міжнародної міграції людських ресурсів в умовах геоekonomічних трансформацій. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 55–60.

Martinielo M. The new migratory Europe: Towards a proactiveimmigration policy? In Parsons, C. A. & Smeeding, T. M. (eds.). *Immigration and the Transformation of Europe*. Cambridge: Cambridge University Press. 2006. P. 298–326.

Семінарське заняття 5 (9). Правове забезпечення міжнародної безпеки. Принципи і сфера дії міжнародного гуманітарного права

План семінару / Питання для обговорення

1. Поняття та предмет регулювання міжнародного гуманітарного права як галузі міжнародного права.
2. Джерела міжнародного гуманітарного права.
3. Головні принципи міжнародного гуманітарного права.
4. Категорії учасників та неучасників збройних конфліктів.
5. Військові та цивільні об'єкти. Заборонені методи і засоби ведення війни.

Література

Бехруз Х. Н. Поняття війни у міжнародному праві: проблеми концептуалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 558–561.

Гашимов Е. Право міжнародної безпеки. *Віче*. 2008. №15. С.45–46.

Залєвська І., Удренас Г. Інформаційна безпека України в умовах російської військової агресії. *Північноукраїнський правничий часопис*. 2022. No 1. С. 20–26.

Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія. Київ : НІСД, 2013. 104 с.

Ліпкан В. А. Національна і міжнародна безпека в визначеннях та поняттях. Київ : Текст, 2006. 256 с.

Ліпкан В.А. Міжнародне право : Підручник. К. : КНТ, 2009. 752 с.

ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1518/>

Потехін О., Тодоров І. Глобалізація безпеки : навч. посібн. Донецьк, 2011. 246 с.

Рябокін О. М. Правові основи забезпечення безпеки в міжнародному праві. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2024. Вип. 3(16). С. 360–369.

Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 208 с.

Ситник Г. П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.

Ліпкан В. А. Міжнародне право : підручник. Київ: КНТ, 2009. 752 с.

Тітко Е. В. Національна та міжнародна безпека в контексті захисту прав людини в умовах сьогодення. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 2 (12). С. 126–139.

Чехович Т. В. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими засобами. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 277–283

Шамраєва В. М. Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту міжнародна безпека. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2018. №8. С. 88–94.

Семінарське заняття 6 (10). Специфіка міжнародних конфліктів 1990-х років

План семінару / Питання для обговорення

1. Проблема конфлікту в міжнародних відносинах. Суб'єкти міжнародного конфлікту.

2. Класифікації конфліктів. Специфіка нових регіональних конфліктів.

3. Трансформація міжнародної системи після завершення «холодної війни».

4. Розпад Югославії та Балканські війни як приклад регіональних конфліктів.

5. Вплив розпаду СРСР на виникнення нових конфліктів. «Заморожені конфлікти» на пострадянському просторі.

6. Етнополітичні та міжнаціональні конфлікти: причини та особливості.

7. Гуманітарні кризи та явища геноциду (Руанда, Боснія).

8. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів 1990-х рр. (ООН, НАТО, ОБСЄ).

9. Миротворчі операції 1990-х рр.: механізми та проблеми ефективності. Посилення ролі США у системі міжнародних відносин 1990-х років.

10. Основні підсумки та уроки міжнародних конфліктів 1990-х років.

Література:

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. Київ: Либідь, 2009. 352 с.

Крупеня І., Кармазін С. Еволюція форм і методів ведення військових та збройних конфліктів у XX-XXI ст. *Консенсус*. 2024. №3. С. 92–102.

Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О. О., 2018. 208 с.

Ситник Г. П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій. Київ: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.

Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. Київ: Вадекс, 2019. 442 с.

Carranza M. The Nature of War in the Information Age: Clausewitzian Future, Routledge. 2019. 188 p.

Nye J. Jr. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.) / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.

Семінарське заняття 7 (11). Міжнародні конфлікти першої чверті XXI ст.

План семінару / Питання для обговорення

1. Нові тенденції розвитку міжнародних конфліктів у XXI столітті. Тероризм як глобальний фактор міжнародної нестабільності.

2. Війни на Близькому Сході (Ірак, Сирія, Афганістан): причини та наслідки.

3. Гібридні війни як новий тип конфліктів.

4. Інформаційні війни та кіберзагрози у сучасних конфліктах.

5. Вплив глобалізації на характер і поширення конфліктів. Роль недержавних акторів у міжнародних конфліктах.

6. Війна в Афганістані (2001–2021).

7. Війна в Іраку 2003–2011 рр. з подальшою ескалацією.

8. Громадянська війна в Сирії 2011–2024 рр.

9. Конфлікт у Лівії. Єменський конфлікт.

10. Нагірно-Карабаський конфлікт і вирішення проблеми територіальної цілісності Азербайджану.

Література:

Біла книга 2021. Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022. 120 с.

Агарков О. А. Політичні конфлікти у XXI столітті: причини, концептуальні підходи, наслідки. *Регіональні студії*. 2023. №33. С. 45–50.

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Гончаренко Л. Л., Абламська В. В. До питання сутності та класифікації воєнно-політичних конфліктів. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1(28). С. 147–157.

Задорожня О. В. Збройний та воєнний конфлікт як феномен сучасного суспільств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Юридичні науки. 2024. Вип. 5. С. 11–18.

Крупеня І., Кармазін С. Еволюція форм і методів ведення військових та збройних конфліктів у XX–XXI століттях. *Консенсус*. 2024. №3. С. 92–102.

Ситник Г. П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій. Київ: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.

Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. К.: Вадекс, 2019. 442 с.

Carranza M. *The Nature of War in the Information Age: Clausewitzian Future*, Routledge. 2019. 188 p.

Семінарське заняття 8 (12). Війна РФ проти України як виклик глобальній безпеці та сучасному світовому порядку

План семінару / Питання для обговорення

1. Етапи українсько-російських відносин після розпаду СРСР.
2. Революція гідності та початок збройних агресивних дій з боку РФ. Анексія Криму.
3. Підтримка з боку РФ сепаратистських угруповань на Сході України. Антитерористична операція.
4. Напад РФ на Україну 24 лютого 2022 р. та реакція міжнародного співтовариства.
5. Провал планів країни-агресора по захопленню території України.
6. Допомога Україні з боку демократичних держав та міжнародних організацій.

Література:

Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 264 с.

Живко М., Івашук О. Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів (30 червня 2022 року)»*. Суми, 2022. С. 73–76.

Запужляк В., Прінц В. Європейська підтримка України в умовах російської агресії. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року)*. Суми, 2022. С. 76–79.

Киридон А., Троян С. Російсько-українська війна 2014–2022 рр.: екзистенційний вимір. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року)*. Суми, 2022. С. 82–83.

Перепелиця Г. М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування. Київ: Видавничий дім «Стилос», 2015. 880 с.

Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.

Ситник Г. П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій. Київ: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.

Станчев М., Фельштинський Ю. Третя світова: битва за Україну. Київ: Наш Формат, 2022. 408 с.

Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього: монографія. Одеса: ОНУ, 2020. 176 с.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

Згідно з підрозділом 4.9. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна» (https://karazin.ua/storage/documents/250_MApсHhOxiyUEjXD4RNmBZk08.pdf)

4.9.1. Самостійна робота осіб, які навчаються, є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час.

4.9.2. Самостійна робота включає: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, науково-дослідну роботу.

4.9.3. Навчальний час, відведений на самостійну роботу студента денної форми навчання, регламентується навчальним планом та робочим навчальним планом.

4.9.5. Самостійна робота осіб, які навчаються, забезпечується системою навчально-методичного забезпечення, передбаченою робочою програмою навчальної дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, збірниками завдань, комплектами індивідуальних семестрових завдань, практикумами, методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи та виконання окремих завдань, електронними та іншими навчально-методичними матеріалами, дистанційними курсами.

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента. Для самостійної роботи рекомендується відповідна наукова та професійна монографічна і періодична література

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Вступ. Концептуальні аспекти безпеки Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням поняття безпеки в історичній думці нового та новітнього часу	7
2	Загальна характеристика системи глобальної безпеки Дослідити головні виклики інформаційній безпеці та сутність інформаційної влади на національному та глобальному рівнях	7
3	Концепції зовнішньої політики провідних країн світу в першій чверті XXI ст. Проаналізувати сутність протиріч зовнішньополітичних доктрин ФРН та Франції стосовно перспектив розширення Євросоюзу	7
4	Глобальні проблеми сучасного світу Розширити лекційний матеріал інформацією про головні особливості сучасної суспільної свідомості	7
5	Проблема ядерної безпеки у сучасному світі Зробити порівняльний аналіз якісних та кількісних характеристик ядерної зброї Індії та Пакистану	7
6	Сепаратизм як чинник дестабілізації міжнародно-політичного становища держави Розширити лекційний матеріал інформацією про спільне та відмінне понять регіоналізм, автономізм, сепаратизм	7
7	Безпековий вимір в сучасних міграційних процесах Розширити лекційний матеріал інформацією про заяви політичних лідерів Німеччини та Франції стосовно сучасного стану мультикультуралізму	7
8	Діяльність міжнародної злочинності як виклик національній і глобальній безпеці Проаналізувати, як саме організована злочинність встановлює контроль над державними інститутами окремих країн та впливає на прийняття зовнішньополітичних рішень	7
9	Правове забезпечення міжнародної безпеки. Принципи і сфера дії міжнародного гуманітарного права Розширити лекційний матеріал інформацією про сферу дії міжнародного гуманітарного права в сучасних конфліктах в країнах Африки	8
10	Специфіка міжнародних конфліктів 1990-х років Проаналізувати дискусійні питання сучасної науки щодо специфіки міжнародних конфліктів 1990-х років у Європі	8
11	Міжнародні конфлікти першої чверті XXI ст. Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням причин зростання активності транснаціональних акторів у сучасних міжнародних конфліктах	8
12	Війна РФ проти України як виклик глобальній безпеці та сучасному світовому порядку Проаналізувати, яким чином РФ використовує форми гібридної війни, поєднуючи пряму збройну агресію з кібератаками, дезінформацією, енергетичним шантажем та економічним тиском	8
	Разом	88

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання як впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності викладача та студентів спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів) спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема технічні засоби.

6.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

6.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

6.3. Практичні методи навчання:

- метод роботи з письмовими джерелами;
- метод роботи з аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні підсумкової залікової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквіум;
- тестові завдання;

- виконання творчих завдань;
- розв’язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

Вміст залікового білета й оцінювання відповідей на заліку:

Тестові питання – 40 балів (40 питань по 1 б. за кожну правильну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи тощо. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Студент допускається до підсумкового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав **не менше 20 балів** та виконав і захистив **курсову роботу**.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на семінарських заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов’язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти».

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку в 1 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу та під час проведення семінарських занять.

За виступ на семінарському занятті студент може отримати від 1 (доповнення, уточнення після відповіді або виступу іншого студента) до 8-10 (розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, монографій, статистичних даних, схем, підготовка презентації або доповіді за темою, яка була задана викладачем, за умови, що доповідь (презентація) відповідає вимогам щодо його змісту, обсягу та оформлення) балів.

Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота						Разом	Екзамен	Сума
T1	T2	T4	T6	T8	Реферат	60	40	100
10	10	10	10	10	10			

T1, T3 ... T11 – теми розділів.

Критерії оцінювання з дисципліни виглядають наступним чином:

№ з\п	Загальна (максимальна) кількість балів	Складові до загальної кількості балів	Вид роботи
Тема 1	10	8	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 2	10	8	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 4	10	8	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою

		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 6	10	8	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента
Тема 8	10	8	виступ на семінарському занятті / доповідь або підготовка презентації за темою
		2	доповнення, уточнення, активне обговорення після виступу іншого студента

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
10	Студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом; виявляє творчі здібності; здатен самостійно ставити та вирішувати завдання; самостійно знаходити та використовувати матеріал; вільно самостійно та аргументовано викладає його під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; демонструє вміння самостійно робити висновки; студент активно працює протягом семінарського заняття; впевнено відповідає на додаткові запитання; відповідь обов'язково супроводжується інформативною презентацією.
9	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію; зроблені аргументовані висновки; студент активно працює протягом усього семінарського заняття; показує глибоке оволодіння лекційним матеріалом; здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; студент активно працює протягом семінарського заняття; впевнено відповідає на додаткові запитання; відповідь супроводжується презентацією.
8	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом; обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; вміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити та розв'язувати завдання;

	самостійно оцінює життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; відповідь супроводжується презентацією; під час відповідей на додаткові запитання мають місце деякі неточності.
7	Студент демонструє достатньо систематизовані знання навчального матеріалу; аргументовано використовує їх; вміє знаходити джерело інформації та аналізувати її під час усних виступів та письмових відповідей; розкриває зміст теоретичних питань; відповідь супроводжується презентацією, яка містить певні неточності; при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі незначні помилки.
6	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації; без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності; студент припускається помилок, відповідаючи на додаткові питання; відповідь супроводжується презентацією, в оформленні якої присутні серйозні помилки.
5	Студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом; студент в цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
4	Відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає їх зміст під час усних виступів та письмових відповідей; недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому неточності; відповіді на запитання містять логічні та фактографічні помилки; відповідь не супроводжується презентацією.
3	Студент частково володіє навчальним матеріалом, допускаючи при цьому суттєві помилки; не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей; відсутні відповіді на додаткові запитання; відповідь не супроводжується презентацією.
2	Студент демонструє фрагментарні знання; не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки; відповідь не супроводжується презентацією.
1	Студент фактично не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань; презентація відсутня.
0	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти

Складові оцінювання виконання реферату

1	Оформлення роботи відповідно до вимог	до 2 балів
2	Структурно-логічна побудова роботи, актуальність та новизна (зміст вступу)	до 2 балів
3	Основна частина	до 4 балів
4	Висновки до реферату	до 2 балів
5	Усього (максимальна кількість)	10 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
0-49	незадовільно

9. ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Мета та завдання курсу.
 2. Сутність феноменів «небезпека» та «безпека».
 3. Поняття безпеки в історичній думці нового та новітнього часу.
 4. Основа сучасних уявлень про безпеку.
 5. Сутність і поняття «національна безпека».
 6. Сутність і поняття «міжнародна безпека» та «глобальна безпека».
 7. Конфлікт цінностей та загострення у світі боротьби за ресурси.
 8. Маргіналізація країн та ерозія державності.
 9. Неконтрольоване поширення зброї масового ураження.
 10. Міжнародний тероризм та глобалізація криміналу.
 11. Неконтрольована міграція.
 12. Виклики інформаційній безпеці та інформаційна влада.
 13. Глобальна криза демократії та культурної ідентичності.
 14. Провідні країни постбіполярної системи міжнародних відносин.
- Причини корегування або змін їх зовнішньополітичних доктрин.
15. Зовнішньополітичні доктрини США. Політика США щодо незалежної України.
 16. Зовнішньополітичний курс КНР. Причини загострення американсько-китайських відносин.
 17. Зовнішньополітичний курс Великої Британії. Велика Британія та Співдружність націй.

18. Зовнішньополітичні доктрини ФРН. Місце ФРН у Європейському Союзі.
19. Зовнішньополітичні пріоритети Франції. Місце Франції у ЄС.
20. Зовнішньополітичний курс сучасної Японії.
21. Поняття “глобальні проблеми сучасності”. Трактовки В. Вернадського, А. Печчеї, М. Ф. Реймерса, Й. Галтунга.
22. Історичні причини виникнення головних проблем сучасного світу.
23. Класифікація глобальних проблем сучасності: соціально-економічні, політичні, екологічні, енергетичні, демографічні тощо.
24. Людська діяльність як основа появи загальнопланетарних проблем.
25. Особливості сучасної суспільної свідомості. «Суспільство споживання».
26. Глобальні проблеми сучасності як реальна загроза людському буттю.
27. Історичний аспект ядерного чинника у міжнародних відносинах. Сучасна ядерна зброя провідних країн.
28. Ядерна зброя як чинник міждержавних відносин у Південній Азії.
29. Проблема ядерної безпеки на Корейському півострові.
30. Ядерна програма Ірану.
31. Проблематика роззброєння у сучасній міжнародній політиці.
32. Ядерне роззброєння України і проблема ядерної безпеки у сучасному світі.
33. Причини та умови виникнення сепаратизму.
34. Види сепаратизму.
35. Важливість зовнішнього чинника у дестабілізації внутрішньополітичного та міжнародно-політичного становища держави на міжнародній арені.
36. Еволюція сепаратизму у країнах Європи.
37. Сучасні прояви сепаратизму в Америці.
38. Специфіка сепаратизму у країнах Азії та Африки.
39. Шляхи протидії сепаратизму з боку міжнародних організацій.
40. Причини міграції. Феномен міграції як явище відкритої системи суспільства.
41. Статус біженців: міжнародно-правові гарантії. Внутрішньо переміщені особи: глобалізаційні виклики.
42. Основні принципи формування міграційної політики у сучасному світі.
43. Міграційна політика країн ЄС.
44. Нелегальна міграція.
45. Міграційна політика незалежної України.
46. Сутність термінів «національні меншини», «етнічні меншини», «корінні народи».
47. Асиміляція, мультикультуралізм та інші спроби вирішення

проблеми національних меншин.

48. Етнополітичні конфлікти у сучасному світі та їх вплив на зовнішню політику провідних країн світу.

49. Міжнародна організована злочинність до кінця XX ст.

50. Сучасна організована злочинність: визначення та напрямки міжнародної діяльності в епоху глобалізації.

51. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Європи.

52. Організована злочинність в США.

53. Міжнародна діяльність організованої злочинності Латинської Америки.

54. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Азії.

55. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Африки.

56. Поняття та предмет регулювання міжнародного гуманітарного права як галузі міжнародного права.

57. Джерела міжнародного гуманітарного права.

58. Головні принципи міжнародного гуманітарного права.

59. Категорії учасників та неучасників збройних конфліктів.

60. Військові та цивільні об'єкти. Заборонені методи і засоби ведення війни.

61. Проблема конфлікту в міжнародних відносинах. Суб'єкти міжнародного конфлікту.

62. Класифікації конфліктів. Специфіка нових регіональних конфліктів.

63. Трансформація міжнародної системи після завершення «холодної війни».

64. Розпад Югославії та Балканські війни як приклад регіональних конфліктів.

65. Вплив розпаду СРСР на виникнення нових конфліктів. «Заморожені конфлікти» на пострадянському просторі.

66. Етнополітичні та міжнаціональні конфлікти: причини та особливості.

67. Гуманітарні кризи та явища геноциду (Руанда, Боснія).

68. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів 1990-х рр. (ООН, НАТО, ОБСЄ).

69. Миротворчі операції 1990-х рр.: механізми та проблеми ефективності. Посилення ролі США у системі міжнародних відносин 1990-х років.

70. Основні підсумки та уроки міжнародних конфліктів 1990-х років.

71. Нові тенденції розвитку міжнародних конфліктів у XXI столітті. Тероризм як глобальний фактор міжнародної нестабільності.

72. Війни на Близькому Сході (Ірак, Сирія, Афганістан): причини та наслідки.

73. Гібридні війни як новий тип конфліктів.

74. Інформаційні війни та кіберзагрози у сучасних конфліктах.

75. Вплив глобалізації на характер і поширення конфліктів. Роль недержавних акторів у міжнародних конфліктах.
76. Війна в Афганістані (2001–2021).
77. Війна в Іраку 2003–2011 рр. з подальшою ескалацією.
78. Громадянська війна в Сирії 2011–2024 рр.
79. Конфлікт у Лівії. Єменський конфлікт.
80. Нагірно-Карабаський конфлікт і вирішення проблеми територіальної цілісності Азербайджану.
81. Етапи українсько-російських відносин після розпаду СРСР.
82. Революція гідності та початок збройних агресивних дій з боку РФ. Анексія Криму.
83. Підтримка з боку РФ сепаратистських угруповувань на Сході України. Антитерористична операція.
84. Напад РФ на Україну 24 лютого 2022 р. та реакція міжнародного співтовариства.
85. Провал планів країни-агресора по захопленню території України.
86. Допомога Україні з боку демократичних держав та міжнародних організацій.

10.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Методичне забезпечення

Глобальна безпека та міжнародні конфлікти : методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика») [Електронний ресурс] / укладач С. І. Лиман. Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2024. 38 с. (PDF)
URI <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18779>

Глобальна безпека та міжнародні конфлікти : методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика») / укладач С. І. Лиман. Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2024. 38 с.

Основна література

1. Біла книга 2021: Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022. 124 с.
2. Безпека у глобальному світі / Константинов В. Ю., Мінгазутдінов І. О., Капітоненко М. Г., Галака С. П., Кривонос Р. А. *Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник* / кер. авт. колективу О. А. Коппель; за ред. Л. В. Губерського, В. А. Манжолі. Київ: «Київський університет», 2019. С. 389–468.

3. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
4. Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 264 с.
5. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 764 с.
6. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти. Київ: Либідь, 2009. 352 с.
7. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства: навч. посібник. Львів: Простір-М, 2021. 130 с.
8. Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історикофілософський аспект): монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. Київ: Знання України, 2006. 356 с.
9. Мандрагеля В. А. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: монографія. Київ: ЄУ, 2003. 570 с.
10. Перепелиця Г. М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Київ: Стилос – ПЦ “Фоліант”, 2003. 256 с.
11. Проскуріна О. О., Ладига О. І., Ладига Л. І. Політична конфліктологія. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. 359 с.
12. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. Київ: Вадекс, 2019. 442 с.

Допоміжна література

1. Агаєв Н. А. Карпов М. О., Хміляр О. Ф., Єфімова В. В. Сучасний тероризм – причини і прояви. Київ: Молода нація, 2005. 110 с.
2. Арон Р. Мир і війна між націями. Київ: Юніверс, 2000. 450 с.
3. Безрук О. О. Інституціональні проблеми системи міжнародної безпеки в умовах загрози збройних конфліктів. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*. 2021. №21. С. 4–14.
4. Бехруз Х. Н. Поняття війни у міжнародному праві: проблеми концептуалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 558–561.
5. Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України : аналіт. доп. / за ред. О. В. Литвиненка. Київ : НІСД, 2020. 85 с.
6. Гончаренко Л. Л., Абламська В. В. До питання сутності та класифікації воєнно-політичних конфліктів. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1(28). С. 147–157.
7. Живко М., Іващук О. Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів (30 червня 2022 року)»*. Суми, 2022. С. 73–76.
8. Задорожня О. В. . Збройний та воєнний конфлікт як феномен сучасного суспільств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2024. Вип. 5. С. 11–16.

9. Запухляк В. Європейська підтримка України в умовах російської агресії / В. Запухляк, В. Прінц. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року)*. Суми, 2022. С. 76–79.
10. Заставний А. Р. Курдська проблема в міжнародних відносинах на Близькому Сході. *Правова система суспільства*. 2019. Вип. 9–10. С. 89–97.
11. Здоровко С. Ф. Застосування сили в миротворчих операціях ООН . *Сучасна міжнародна безпека: виклики глобалізації. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (29 березня 2018 року)*. Харків, 2018. С. 33–40.
12. Іжнін І. Особливості застосування воєнної сили у збройних конфліктах 90-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.04 / І. Іжнін ; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2004. 20 с.
13. Капітоненко М. Г. Системний підхід в дослідженні міжнародного конфлікту. *Дослідження світової політики*. Київ, 2002. Вип. 20. С. 186–194.
14. Капітоненко М.Г. Традиційні міждержавні та внутрішні конфлікти в постбіполярній системі міжнародних відносин. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Київ, 2002. Вип. 36. Ч. 2. С. 37–43.
15. Киридон А., Троян С. Російсько-українська війна 2014-2022 рр. : екзистенційний вимір. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року)*. Суми, 2022. С. 82–83.
16. Крисенко Д. С. США на Близькому Сході межі ХХ-ХІ століть: іракський рахунок : монографія. Київ : Національний авіаційний університет, 2011. 206 с.
17. Лиман І. С. Сучасний стан кібербезпеки в Україні та Казахстані. *Особливості суспільно-політичного розвитку та модернізаційні процеси у країнах пострадянського простору. Матеріали всеукраїнської наукової конференції з нагоди дня працівників дипломатичної служби України (Харків, 24 грудня 2021 року) / Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків. 2022. С. 82–84.*
18. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Нерівні клітини шахівниці: чому успіхи туризму в Хорватії можуть наблизити новий регіональний конфлікт . *Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11 квітня 2019 року, м. Харків) / ХНУ імені В. Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 109–113.*
19. Лиман С. І., Ангеліс Є. О. Угорсько-румунські відносини та діяльність Венеціанської комісії у вирішенні проблем національних меншин Трансильванії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм»*. 2021. №13. С. 18–25.
20. Лиман С. І. Оборонний пакт AUKUS : інструмент безпеки чи крок до загострення конфліктів в Індो-Тихоокеанському регіоні. *Міжнародні*

економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2022: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (31 травня 2022 року, м. Харків). Харків, 2022. С. 93–95.

21. Лиман С. Військово-політична співпраця Франції та Кіпру в 2017-2022 рр. й проблеми регіональної безпеки. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів. (30 червня 2022 року)»*. Суми, 2022. С. 31–34.
22. Лиман С. І., Яценко К. О. Стратегічне партнерство Китайської Народної Республіки та Нігерії: безпековий, політичний, економічний виміри. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2025. Вип. 21. С. 74–80.
23. Мітрофанова О. О. Безпекова політика Франції в контексті терористичних атак 13 листопада 2015 р. *Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць* Київ, 2016. С. 41–47.
24. Орлова Т. В. Історія нових незалежних держав: навч. посібник. Київ: Знання, 2010. 487 с.
25. Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013 – 2017 років). Ужгород: РІК-У, 2018, 312 с.
26. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища : аналіт. доп. Київ: НІСД, 2015. 98 с.
27. Пашкевич М. С., Пашков В. О., Міщенко В. С. Курдське питання на Близькому Сході у ХХІ ст. *Регіональні студії*. 2020. № 20. С. 173–178.
28. Перепелиця Г. М. Конфлікти в посткомуністичній Європі. Київ: НІСД, 2003. 432 с.
29. Перепелиця Г. М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування. Київ: Видавничий дім «Стилос», 2015. 880 с.
30. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.
31. Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 208 с.
32. Станчев М., Фельштинський Ю. Третя світова: битва за Україну. Київ: Наш Формат, 2022. 408 с.
33. Ткаченко В. І., Смірнов Є. Б. Латентна війна як форма міжнародних відносин країн світу у ХХІ столітті. *Збройна боротьба: теорія, забезпечення, досвід: збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2015. Вип. 4(45). С. 3–11.
34. Ткаченко В. Україна: quo vadis – куди йдемо? Київ: ЛОГОС УКРАЇНА, 2017. 422 с.

35. Толстов С. Міжнародно-політичні аспекти забезпечення оборонного потенціалу України в умовах російсько-української війни 2022 р. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року).* Суми, 2022. С. 110–113.
36. Харченко І. М., Сапогов С. О., Шамраєва В. М., Новікова Л. В. Основні засоби інформаційного протиборства та інформаційної війни як явища сучасного міжнародного політичного процесу. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм.* 2017. Вип. 6. С. 77– 81.
37. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього: монографія. Одеса: ОНУ, 2020. 176 с.
38. Шамраєва В. М. Політика безпеки та оборони ЄС: еволюція формування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н Каразіна. Серія «Право».* 2020. Вип. 29. С. 369–377.
39. Шамраєва В. М. Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту міжнародна безпека. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм.* 2018. №8. С. 88–94.
40. Central Asian Security. The New International Context / Ed. by R. Allison and L. Jonson. London: Royal Institute of International Affairs; Washington: Brookings Institution, 2001. 279 p.
41. Fuller G. E. The Future of Political Islam. New York: Palgrave MacMillan, 2003. 213 p.
42. Galtung J. Peace by Peaceful Means. Peace and Conflict: Development and Civilization. L., 1996. 280 p.
43. Guelke A. Politics in Deeply Divided Societies. Cambridge : Polity Press, 2012. 184 p.
44. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history. New York: Routledge, 2007. 306 p.
45. Kelstrup J. D. The politics of think tanks in Europe. London; New York: Routledge, 2016. 167 p.
46. Lawrence C. America's Modern Wars: Understanding Iraq, Afghanistan and Vietnam. Casemate, 2015. 376 p.
47. Marley D. Wars of the Americas: A Chronology of Armed Conflict in the New World, 1492 to the Present. ABC-CLIO. 2008. 722 p.
48. Nye J. Jr. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.) / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.
49. Stern P.C., Druckman D. (eds.). International Conflict Resolution after the Cold War. Washington, DC: National Academy Press, 2000. 626 p.
50. Webel C., Galtung J. (Eds.). Handbook of Peace and Conflict Studies. N.Y.: Routledge, 2007. 406 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mignar_konfl.pdf
2. Біла книга 2021. Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022. 120 с. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WhiteBook_2021_Draft_Final_03.pdf
3. Валецький О. Л., Ішмуратов А. Т. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу. URL: <http://www.geocities.com/Atiens/Academy/8474/co001.zip>
4. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 764 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Slovník-GPNB.pdf>
5. Доповідь Організації Об'єднаних Націй «Дослідження концепції безпеки» А / 40/553. Організація Об'єднаних Націй [сайт]. URL: <http://www.un.org/ru/ga/40/docs/40res.shtm>
6. Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564>
7. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти і їх вплив на сучасний політичний розвиток // Центр дослідження регіональних проблем "Євразія". URL: <http://www.geocities.com/CapitolHill/Senate/8092/8pesym.html>
8. Пацук ІО. Проблема врегулювання політичних конфліктів в українському суспільстві. URL: http://www.cvu.kiev.ua/Ip/021p99u/5_1.html
9. Шеренговський Д. В. Поняття та сутність міжнародного конфлікту в науці про міжнародні відносини. URL: <http://www.stattionline.org.ua/politologiya/30-politika/1345-ponyattyata-sutnist-mizhnarodnogo-konfliktu-v-nauci-pro-mizhnarodni-vidnosini.html>
10. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p. URL: <https://www.routledge.com/War-Peace-and-International-Relations-An-introduction-to-strategic-history/Gray/p/book/9780415594875>
11. Oksenberg Rorty A. The Moral Duty of Promoting Political Conflict / Philosophy of education. 1995. URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html
12. Young T. Readings in the International Relations of Africa. Indiana. Indiana University Press: 2016, 384 p. URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html <https://dokumen.pub/readings-in-the-international-relations-of-africa-0253018803-9780253018809.htm>

11.ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Автономія — форма самоврядування певної частини держави (населення), закріплена в загальнодержавній конституції.

Авторитаризм — один з типів недемократичної політичної влади однієї особи або групи осіб при збереженні деяких цивільних, економічних, духовних свобод для громадян.

Агресія — застосування сили першою якою-небудь державою проти територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або народу (нації).

Анархізм — суспільно-політична течія, що прагне до необмеженої свободи особистості й заперечує необхідність державної політичної влади.

Анархо-синдикалізм — течія в робітничому русі, яка відкидає політичну боротьбу, вважає профспілки основною формою організації робітників та відстоює тактику загальних страйків та саботажів.

Анексія — один з видів агресії, насильницький акт приєднання державою частини або всієї території іншої держави.

Беззастережна капітуляція — припинення боротьби і здача однією з воюючих держав при повному розгромі її збройних сил.

Демографічний вибух – швидке зростання протягом невеликого часу чисельності населення окремої країни.

Геополітика — це наука про багатогранну політику держав та інших суб'єктів, спрямована на вивчення можливостей активного використання даностей геопростору в інтересах військово-політичної, культурно-інформаційної, економічної та екологічної безпеки в межах відповідних полів взаємодії.

Геостратегія — політична наука, що визначає засоби і методи для досягнення геополітичної мети держави або групи держав-союзників — збереженні і збільшенні могутності держави або союзу держав, а в несприятливих умовах кризи — мінімалізації збитків та відновленні первісного докризового стану.

Геноцид — крайня форма дискримінації, цілеспрямовані дії, вчинені з метою знищити, повністю або частково етнічну, расову або релігійну групу або окремих народ.

Гонка озброєнь — форма політичного протистояння держав або військових блоків за перевагу в області збройних сил.

Диктатура — необмежена державна влада окремої особи чи суспільної верстви, яка спирається на силові методи правління, використовує цензуру, насильство та терор.

Диктатура пролетаріату — в марксизмі форма державної влади, яка встановлюється шляхом пролетарської революції.

Домініон — самоврядна колонія .

Декларація — офіційна заява або нормативний документ, призначений для повідомлення офіційних осіб.

Демілітаризація (роззброєння) — офіційно встановлена заборона тримати на окремій території збройні сили, ліквідація оборонної промисловості та військових укріплень.

Індустріалізація — процес техніко-економічного переходу від аграрного до індустріального суспільства, який супроводжується створенням великого машинного виробництва в усіх галузях господарства, урбанізацією, остаточним формування класів підприємців та найманих робітників;

Ідеологія — система концептуально оформлених політичних поглядів, уявлень, ідей, що відображають інтереси різних соціальних верств, партій, товариств та окремих людей.

Імперія — форма великого державно-політичного утворення, що складається з політичного центру (метрополії) та підпорядкованих центральній владі територій і народів. Значна частина цих територій може бути примусово включена до складу імперії і мати статус колоній.

Інвестиції — процес вкладення капіталу в економіку з метою придбання основних фондів, активів та отримання доходу.

Капітал – гроші, які вкладаються підприємцями в розвиток виробництва з метою отримання прибутку.

Колонія – територія або країна, що позбавлена політичної та економічної незалежності й знаходиться під владою іноземної держави – метрополії.

Консерватизм – сукупність громадсько-політичних, ідеологічних, культурних течій, що спираються на ідею традицій, збереження існуючих та усталених соціальних систем і норм, неприйняття революцій та радикальних реформ.

Лібералізм – громадсько-політична та ідеологічна течія, що проголошувала принципи громадянських, політичних і економічних свобод індивідууму, обстоювала вільне підприємництво, парламентський лад, послаблення різних форм державного і суспільного примусу щодо осіб, шлях мирних поступових реформ.

Марксизм – система філософських, економічних і громадсько-політичних поглядів. Його основоположники (К. Маркс, Ф. Енгельс) наполягали на тому, що капіталізм неминуче загине внаслідок загострення його внутрішніх суперечностей та зростання політичної активності пролетаріату.

Мілітаризм – державна ідеологія і політика постійного нарощування воєнної могутності держави, силового втручання в справи інших держав,

Монархія – форма державного правління, за якої главою держави повністю або частково є одна особа спадкоємного правителя.

Націоналізм — різноманітні ідеологічні течії і політичні рухи, які трактують націю як вищу форму суспільства.

Національно-визвольний рух – боротьба народів за національну, економічну і політичну незалежність.

Нацизм (національний соціалізм, або націонал-соціалізм) – політична ідеологія і політичний режим Німеччини у часи Третього рейху. Н. заснований на ідеї про зверхність «вищої» арійської раси над іншими, «неповноцінними» расами, необхідності завоювання нових територій та заселення їх німцями. Найжорстокіша насильницька форма державної влади.

Олігархія — одна з форм державного правління, за якої політична й економічна влада належить невеликій групі осіб.

Опозиція – політична партія, група, іноді верства населення, яка виступає проти правлячої влади і демонструє альтернативну політику.

Опортунізм – політика відмови від активних форм боротьби робітників проти промисловців, обмеження робітничого руху боротьбою за реформи.

Ревізіонізм – політика перегляду окремих ідеологічних доктрин.

Реформізм – ідейно-політична течія, представники якої виступали за поступове перетворення суспільства шляхом мирних послідовних реформ.

Репарація — форма матеріальної відповідальності держави за шкоду, заподіяну іншим державам, які зазнали збройного нападу.

Революція (соціальна) – докорінний переворот у формі державного правління, суспільному житті, ідеології та виробничих відносинах.

Реформа – поступове перетворення у суспільно-політичному житті, ідеології, економічній сфері.

Сепаратний мир — мирний договір, укладений одним з учасників воюючого військово-політичного блоку без згоди союзників.

Соціалізм — ідеологія лівих політичних рухів, що декларують створення суспільства «соціальної справедливості»; назвасуспільно-економічного та політичного ладу в СРСР та в країнах-союзниках.

Суспільно-політичний рух – форма громадського об'єднання людей на певних ідейних засадах.

Тоталітаризм — один з типів недемократичної політичної влади, яка намагається встановити повний (тотальний) державний контроль над усіма сторонами життя суспільства.

Фашизм — радикальна націоналістична ідеологія, самоназва правого руху та форма правління в Італії з 1922 по 1943 рр. Для ф. характерні: тоталітаризм, жорстока цензура, культ особи, боротьба за панування над іншими державами.

Холодна війна — глобальне політичне, економічне та ідеологічне протистояння з другої половини 1940-х до 1991-го рр. між двома системами світу – соціалістичною (СРСР і його союзниками) та капіталістичною (США і їх союзниками).

Цензура – система державного контролю над засобами масової інформації.

Шовінізм – крайня форма націоналізму, представники якої наполягають на національній виключності та протиставляють інтересів своєї нації інтересам інших націй.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Лиман Сергій Іванович

ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни (для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини»
освітньої програми «Дипломатія та врегулювання конфліктів»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 25.06.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,9. Обсяг 1,489 Мб. Зам. № 313/26.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3367 від 13.01.2009.
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна